

تبیین رهبری تحول گرا بر ایمنی کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی مشهد

امین امیری^۱، هادی همتیان^۲

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

^۲ گروه علوم انسانی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران - استادیار، عضو هیئت علمی

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر تبیین رهبری تحول گرا بر ایمنی کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی مشهد است. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوهی جمع‌آوری اطلاعات پیمایشی است. نمونه مورد پژوهش شامل ۲۷۴ نفر از کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی شهر مشهد است که در یک جامعه‌ی ۶۵۰ نفری بر اساس فرمول کوکران انتخاب شده‌اند. بررسی روایی از طریق روایی همگرا و روایی واگرا و بررسی پایایی از طریق آلفای کرونباخ و ضریب CR انجام گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار VISUAL-PLS انجام شد. نتایج نشان داد: رهبری تحول گرا بر نگرش ایمنی کارکنان تأثیر مثبت دارد. رهبری تحول گرا بر رعایت ایمنی کارکنان تأثیر مثبت دارد. رهبری تحول گرا بر مشارکت ایمنی کارکنان تأثیر مثبت دارد.

واژه‌های کلیدی: رهبری تحول گرا، ایمنی کارکنان، کارکنان مراکز درمانی و بهداشتی

مقدمه

ایمنی بعنوان حفاظت انسان و کارآیی او از صدمات و پیشگیری از صدمه دیدن انسان تعریف می شود. یکی از مهمترین مسئولان ایمنی در هر صنعت و سازمانی شخص کارکنان آن صنعت و سازمان می باشد. که با داشتن عملکرد ایمنی در کار میتوانند از بروز بسیاری حوادث در محیط کار جلوگیری نمایند (سینگ و راما^۱، ۲۰۱۸). مزایای بهبود عملکرد ایمنی و ارتقای سطح آن شامل؛ افزایش روحیه، کاهش فشار کار، کاهش حوادث، کاهش صدمات وارده، افزایش سطح رفاه و سلامتی، ارتقاء کیفیت محصول و بهره‌وری، کاهش مخارج درمانی و افزایش کارآیی می‌باشد. با توجه به هزینه‌زایی حوادث و مزایای بهبود عملکرد ایمنی و ارتقای سطح آن، توسعه و تقویت مؤسسات بهداشت حرفه‌ای و انجام اقدامات تأمینی به منظور پیشگیری از خطرات محیط کار، جهت تعیین استانداردها و تحقیق و آموزش در بهداشت حرفه‌ای از الزامات ایمنی محیط کار می‌باشد که میتواند در جهت دهی عملکرد ایمنی کارکنان نقش چشم گیری داشته باشد (مولن^۲ و همکاران، ۲۰۱۷).

یکی از راه های بهبود رفتار و عملکرد ایمنی کارکنان رهبری ایمنی تحول گرا است که موجب کاهش فراوانی حوادث و جراحتهای کاری در محل کار می شود. رفتار رهبری ایمنی تحول گرا در سازمان ها موجب افزایش اثرات مثبت حاصل از سیاست های ایمنی و شیوه های مندرج در قانون سلامت و ایمنی شغلی می شود. در زمینه ایمنی، تأثیرات رهبری تحول گرا که موجب افزایش رفتار و نگرشهای عملکرد ایمنی کارکنان می‌شود، بسیار مهم است، زیرا رفتار ایمنی به طور مستقیم با خطرات آسیب ها و حوادث مرتبط است (کلارک^۳، ۲۰۱۳). لذا شناسایی تأثیراتی که رهبری تحول گرا می‌تواند بر بهبود عملکرد ایمنی کارکنان داشته باشد، حایز اهمیت است.

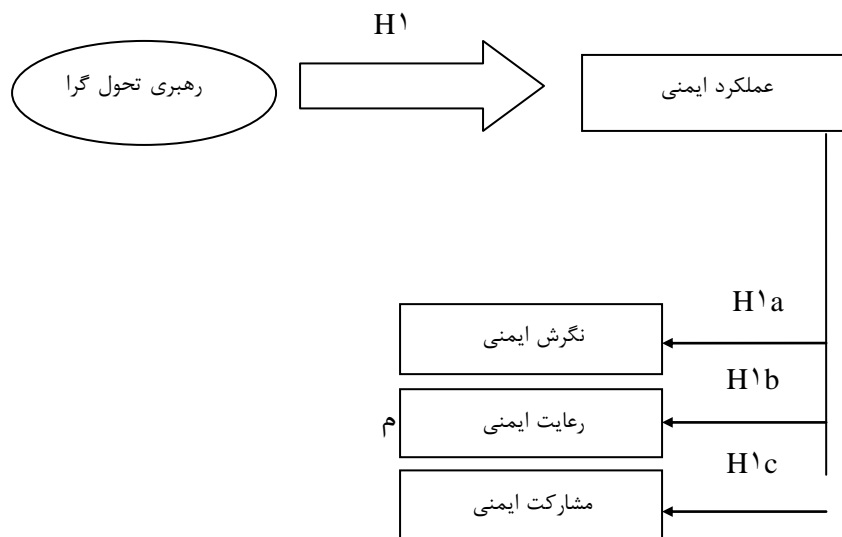
نیروی انتظامی یکی از نهادهایی است که در مواقع بروز بحران، نقش اساسی در حفظ نظم و امنیت دارد. با توجه به اینکه یکی از مهمترین وظایف دولتها، برقراری نظم و امنیت در جامعه است، و در نظام جمهوری اسلامی ایران این مأموریت براساس قانون بر عهده نیروی انتظامی گذاشته شده است، بدون شک نیروی انتظامی برای هر چه بهتر انجام دادن آن باید وظایفی را از قبیل: حفاظت از حدود ناحیه آسیب دیده، کنترل ورود و خروج افراد، وسایل نقلیه و اجناس، حفاظت از اموال دولت، بخش خصوصی و مردم، حفاظت از کمکهای مردم و دولت، ایجاد نظم در ناحیه آسیب دیده و دفع هرگونه مزاحمت افرادشورور برای مردم، کنترل ترافیک داخل و اطراف ناحیه آسیب دیده، دستگیری مجرمان و زندانیان فراری و... انجام دهد؛ که نتیجه این وظایف خود را در پدیده‌های به نام ایمنی عملکرد متجلی می‌سازد. نیروی انتظامی برای اینکه بتواند مأموریت‌های خود را به نحو احسن انجام دهد باید به طور مستمر ایمنی عملکرد خود را مورد سنجش و ارزیابی قرار دهد (عادلی، ۱۳۹۱).

بنابراین، آنچه که اهمیت انجام چنین مطالعه ای را ایجاب می‌کند، کمبود مطالعات توضیحی و نظری در زمینه عملکرد ایمنی وجود دارد. در مطالعات قبلی، ویژگی های مبتنی بر رهبری تحول گرا مورد توجه اندکی قرار گرفته است. این به این دلیل است که ایمنی یک زمینه تحقیقاتی پیچیده با مسائل مختلف است که نیاز به تحقیقات عمقی بیشتر دارد. به همین ترتیب، این تحقیق برای جمع آوری شواهد تجربی در تلاش است تا تأثیراتی که رهبری تحول گرا بر عملکرد ایمنی کارکنان کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی مشهد را بررسی کند. براساس بیان مسأله انجام تحقیق مدل مفهومی این مطالعه بدین صورت است:

^۱ Singh, V., &

^۲ Mullen, J.

^۳ Clarke, S.

فرضیه‌ی اصلی

رهبری تحول گرا بر عملکرد ایمنی کارکنان تأثیر مثبت دارد.

فرضیه‌های فرعی

۱. رهبری تحول گرا بر نگرش ایمنی کارکنان تأثیر مثبت دارد.
۲. رهبری تحول گرا بر رعایت ایمنی کارکنان تأثیر مثبت دارد.
۳. رهبری تحول گرا بر مشارکت ایمنی کارکنان تأثیر مثبت دارد.

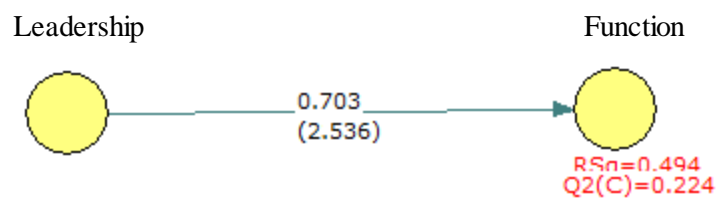
روش‌شناسی

این پژوهش، پیمایشی بوده و در آن متغیرهای پژوهش از طریق پرسشنامه مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است. برای این منظور، تعدادی از کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی شهر مشهد مورد بررسی قرار گرفته شده است. برای تعیین حجم نمونه در این پژوهش، از فرمول کوکران برای جامعه محدود ۶۵۰ نفری ۲۷۴ نفر به عنوان نمونه‌ی مورد پژوهش انتخاب شدند. بررسی روایی از طریق روایی همگرا و روایی واگرا و بررسی پایایی از طریق آلفای کرونباخ و ضریب CR انجام می‌گیرد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار VISUAL-PLS انجام می‌شود.

جدول ۱. آلفا کرونباخ، CR، AVE، روایی شخصی متغیرهای تحقیق

مشارکت ایمنی	رعایت ایمنی	نگرش ایمنی	رهبری تحول گرا	
			۰/۷۶	رهبری تحول گرا
		۰/۷۳	۰/۶۱	نگرش ایمنی
	۰/۷۱	۰/۴۸	۰/۵۰	رعایت ایمنی
۰/۷۵	۰/۵۷	۰/۶۸	۰/۶۴	مشارکت ایمنی
۰/۷۱	۰/۵۵	۰/۷۳	۰/۸۰	آلفا کرونباخ ≥ 0.5
۰/۸۱	۰/۷۶	۰/۸۲	۰/۸۵	$CR \geq 0.5$
۰/۵۷	۰/۵۱	۰/۵۴	۰/۵۹	$AVE \geq 0.5$

بررسی فرضیه‌های پژوهش

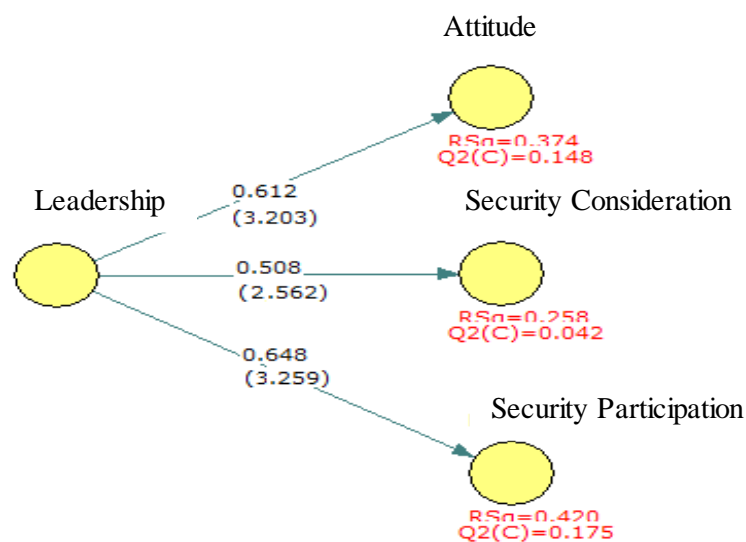

مدل ۱. مدل خروجی نرم‌افزار برای بررسی فرضیه‌ی اصلی

راهنما: Leadership رهبری تحول گرا، Function عملکرد ایمنی

جدول ۲. بررسی فرضیه‌ی اصلی

متغیر مستقل	متغیر وابسته	T-VALUE	ضریب استاندارد	نتیجه
رهبری تحول‌گرا	عملکرد ایمنی	۲/۵۳۶	۰/۷۰۳	تأیید

مدل ۲. مدل خروجی نرم‌افزار برای بررسی فرضیه‌های فرعی

راهنما: Leadership رهبری تحول‌گرا، Attitude نگرش ایمنی، S. Consideration رعایت ایمنی، S. Participation مشارکت ایمنی

جدول ۳. بررسی فرضیه‌های فرعی

متغیر مستقل	متغیر وابسته	T-VALUE	ضریب استاندارد	نتیجه
رهبری تحول‌گرا	نگرش ایمنی	۳/۲۰۳	۰/۶۱۲	تأیید
رهبری تحول‌گرا	رعایت ایمنی	۲/۵۶۲	۰/۵۰۸	تأیید
رهبری تحول‌گرا	مشارکت ایمنی	۳/۲۵۹	۰/۶۴۸	تأیید

جدول ۴. بررسی شاخص‌های برازش				
مدل مربوط به فرضیه‌های فرعی		۰/۴۹۴	R^2	مدل مربوط به فرضیه‌ی اصلی
		۰/۲۲۴	Q^2	
GOF= ۰/۶۱۹		GOF= ۰/۳۳۲		

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از اجرای مقررات ایمنی و دستورالعمل‌های مربوطه، امکان بوجود آمدن محیط سالم است بنحوی که کارکنان بدون دغدغه خاطر و بدون ترس از خطرات محیط کار صنعت و سازمان بکار خود ادامه دهند. بدین ترتیب ترس از آینده نامعلوم که زائیده و معلول حوادث و سوانح در محیط کار می باشد در شرکتها و صنایع ما رخت بر خواهد بست. بدون وجود مسئول ایمنی نه تنها قدمی در راه پیشرفت سازمانها و صنایع برداشته نمی شود بلکه صنایع و سازمانها دچار هرج و مرج و از هم پاشیدگی شده و دیر یا زود به سوی زوال تدریجی سوق پیدا می نمایند. یکی از مهمترین مسئولان ایمنی در هر صنعت و سازمانی شخص کارکنان آن صنعت و سازمان می باشد، که با داشتن عملکرد ایمنی در کار میتوانند از بروز بسیاری حوادث در محیط کار جلوگیری نمایند (سینگ و راما^۴، ۲۰۱۸). انجمن ایمنی و بهداشت حرفه ای^۵ (۲۰۰۳) بیان می کند، بدون رهبری ایمنی مؤثر، نمی توان به عملکرد ایمنی خوبی دست یافت. همچنین بر اهمیت رهبری ایمنی مدیران ارشد در سازمان تأکید می کند. رهبری تحول گرا فرایندی است که در آن رهبر تعهد اعضای سازمان را نسبت به اهداف جلب میکند و اعتماد آنها را در راه دستیابی به این اهداف برمی‌انگیزد (هافمستر^۶ و همکاران، ۲۰۱۴). رفتار رهبری ایمنی تحول گرا در سازمان ها موجب افزایش اثرات مثبت حاصل از سیاست های ایمنی و شیوه های مندرج در قانون سلامت و ایمنی شغلی می شود. در زمینه ایمنی، تأثیرات رهبری تحول گرا که موجب افزایش رفتار و نگرشهای عملکرد ایمنی کارکنان می‌شود، بسیار مهم است، زیرا رفتار ایمنی به طور مستقیم با خطرات آسیب ها و حوادث مرتبط است (کلارک^۷، ۲۰۱۳). بر این اساس، پژوهش حاضر به بررسی تأثیر رهبری تحول گرا بر ایمنی کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی مشهود پرداخت. نتایج نشان داد رهبری تحول گرا بر ایمنی کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی مشهود تأثیر مثبت دارد.

^۴ Singh, V., & Verma, A.

^۵ Health and Safety Executive

^۶ Hoffmeister, K.

^۷ Clarke, S.

منابع

۱. خلیلی، عبدالجواد و علی اکبر سلطان زاده، (۱۳۹۱)، بررسی رابطه جو ایمنی و ویژگیهای فردی کارکنان مطالعه موردی: شرکت پالایشگاه گاز پارسیان و حوزههای گازی تابناک، وراوی، شانون و هما، اولین کنفرانس بین المللی نفت، گاز، پتروشیمی و نیروگاهی، تهران.
۲. روح اللهی، احمدعلی. (۱۳۹۴). بررسی روابط بین ابعاد مختلف جو ایمنی با عملکرد ایمنی در صنعت هوانوردی. مجله سلامت کار ایران، دوره دوازدهم، شماره ۳.
۳. عادل، علیرضا (۱۳۹۱). ارزیابی عملکرد نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در برقراری نظم و امنیت شهرستان بم با رویکرد مدیریت بحران، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، ۷(۲)، ۲۵۳-۲۸۱.
۴. موسویان اصل، زینب؛ فرشته جهانی و شعیب شمس الدینی، (۱۳۹۷)، بررسی ارتباط جو ایمنی و میزان بروز حوادث در یکی از صنایع سیما جنوب کشور در سال ۱۳۹۶، یازدهمین همایش دانشجویی تازه های علوم بهداشتی کشور، تهران، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی.
۵. Clarke, S., (۲۰۱۳). Safety leadership: a meta-analytic review of transformational and transactional leadership styles as antecedents of safety behaviours. J. Occup. Organizational Psychol. ۸۶, ۲۲-۴۹.
۶. Health and Safety Executive (HSE). (۲۰۰۳). the role of managerial leadership in determining workplace safety outcomes. Health and Safety Executive Norwich.
۷. Hoffmeister, K., Gibbons, A.M., Johnson, S.K., Cigularov, K.P., Chen, P.Y., Rosecrane, J. C., (۲۰۱۴). The differential effects of transformational leadership facets on employee safety. Saf. Sci. ۶۲, ۶۸-۷۸.
۸. Mullen, J., Kelloway, E. K., & Teed, M. (۲۰۱۷). Employer safety obligations, transformational leadership and their interactive effects on employee safety performance. *Safety science*, ۹۱, ۴۰۵-۴۱۲.
۹. Singh, V., & Verma, A. (۲۰۱۸). Influence of respondent type on relationships between safety climate and safety performance in manufacturing firm. Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers, Part O: Journal of Risk and Reliability.